

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Stanisław Stankiewicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Bednarek

SSN Anna Dziergawka

w sprawie **R.D.**

skazanego z art. 288 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

w dniu 11 grudnia 2025 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy

z dnia 15 listopada 2024 r., sygn. akt IV Ka 843/24,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Tucholi

z dnia 21 czerwca 2024 r., sygn. akt II K 408/22,

I. uchyla zaskarżony wyrok w zaskarżonym zakresie w punkcie I i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Tucholi w części dotyczącej obowiązku naprawienia szkody, orzeczonego wobec R.D. w punkcie 4 części dyspozytywnej wyroku;

II. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

Małgorzata Bednarek

Stanisław Stankiewicz

Anna Dziergawka

UZASADNIENIE

R.D. został oskarżony o to, że:

I. w dniu 26 maja 2021 r. w T. na ulicy K.(..) dokonał uszkodzenia drzwi wejściowych do domu jednorodzinnego w ten sposób, że po kopnięciu w nie, uczynił drzwi niezdatnymi do użytku, czym spowodował straty w wysokości 1.813,00 złotych na szkodę H.M., tj. o czyn z art. 288 § 1 k.k.;

II. w dniu 24 czerwca 2022 r. w m. T. groził H.M. pobiciem oraz podpaleniem należącej do niego nieruchomości leżącej w T. przy ul. Z.(..), przy czym wypowiedane groźby wzbudziły w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będą spełnione, tj. o czyn z art. 190 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Tucholi wyrokiem z dnia 21 czerwca 2024 r., wydanym w sprawie o sygn. akt II K 408/22:

1. uznał oskarżonego R.D. winnym popełnienia czynu opisanego w punkcie I aktu oskarżenia, tj. przestępstwa z art. 288 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 37a § 1 k.k., po zastosowaniu art. 4 § 1 k.k., wymierzył mu karę 150 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 20 zł;

2. uznał R.D. za winnego popełnienia czynu opisanego w pkt II aktu oskarżenia, tj. przestępstwa z art. 190 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 190 § 1 k.k., po zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 100 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 20 zł;

3. na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w miejsce orzeczonych w pkt 1 i 2 wyroku kar jednostkowych orzekł w stosunku do oskarżonego R.D. karę łączną 200 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość stawki na kwotę 20 zł;

4. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądził od oskarżonego R.D. na rzecz pokrzywdzonego H.M. kwotę 1.813 zł tytułem obowiązku naprawienia szkody;

5. na podstawie art. 41 a § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego R.D. zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego H.M. na odległość mniejszą niż 50 metrów oraz kontaktowania się w jakikolwiek sposób - na okres 3 lat, orzekł o kosztach.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy wyrokiem z dnia 15 listopada 2024 r., wydanym w sprawie o sygn. akt IV Ka 843/24, po rozpoznaniu apelacji oskarżonego utrzymał w mocy zaskarżony wyrok. Nie sporządzono pisemnego uzasadnienia wyroku.

Od tego wyroku kasację, na korzyść skazanego R.D., wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, który zaskarżył go w zakresie w jakim Sąd II instancji utrzymał w

mocy wyrok Sądu I instancji co do obowiązku naprawienia szkody, określonego w punkcie 4 wyroku i - na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. - zarzucił:

„rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu nienależytej kontroli instancyjnej przez Sąd odwoławczy, który rozpoznając apelację oskarżonego, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, nie przekroczył z urzędu granic środka odwoławczego i utrzymał w części w mocy wyrok Sądu I instancji obarczony wadą naruszenia prawa materialnego, tj. art. 46 § 1 k.k., polegającego na orzeczeniu wobec R.D. środka kompensacyjnego w postaci obowiązku naprawienia w całości wyrządzonej przestępstwem z art. 288 § 1 k.k. szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego kwoty 1.813,00 zł, w sytuacji, gdy w chwili wyrokowania przez Sąd Rejonowy w Tucholi szkoda pokrzywdzonego H.M. została naprawiona przed wydaniem wyroku, co doprowadziło do oczywistej niesprawiedliwości orzeczenia w tej części”.

W konkluzji Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o „uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy w zaskarżonym zakresie, a następnie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie IV wyroku Sądu Rejonowego w Tucholi z dnia 21 czerwca 2024 r., sygn. akt II K 408/22”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja była oczywiście zasadna, co uzasadniało jej rozpoznanie i uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że doszło do zmaterializowania się okoliczności wyłączającej ściganie, tj. negatywnej przesłanki procesowej w postaci śmierci skazanego R.D. w dniu [...] lipca 2025 r. (nr aktu zgonu [...] - Urząd Stanu Cywilnego m.W). Jednakże zgodnie z treścią art. 529 k.p.k. wniesieniu i rozpoznaniu kasacji na korzyść oskarżonego nie stoi na przeszkodzie wykonanie kary, zatarcie skazania, akt łaski ani też okoliczność wyłączająca ściganie (a więc także śmierć oskarżonego - art. 17 § 5 k.p.k.) lub uzasadniająca zawieszenie postępowania. Oznacza to, że o ile śmierć oskarżonego stanowi zawsze negatywną przesłankę postępowania kasacyjnego zainicjowanego nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia wniesionym na niekorzyść, to w razie wniesienia kasacji na korzyść nie ma przeszkód do jej rozpoznania, jednakże wyłącznie zgodnie z jej kierunkiem. Przepis ten w postępowaniu kasacyjnym - co do zasady - znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy do

zgonu skazanego doszło już po wniesieniu kasacji, ale jeszcze przed jej rozpoznaniem (zob. wyrok SN z 21 kwietnia 2022 r., II KK 514/21). Sąd Najwyższy najpierw zatem rozważyć powinien, czy istnieją podstawy do uwzględnienia kasacji wniesionej na rzecz skazanego, a następnie bądź uchylić zaskarżony kasacją wyrok, bądź w wypadku braku podstaw do uwzględnienia kasacji umorzyć postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k. (zob. wyrok SN z 25 września 2024 r., IV KK 191/24).

Rację ma Rzecznik Praw Obywatelskich, że powyższy wyrok, w zaskarżonym zakresie, zapadł z rażącym naruszeniem przepisów prawa wskazanych w kasacji.

Zgodnie z treścią art. 433 § 1 k.p.k. sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia, a jeżeli w środku odwoławczym zostały wskazane zarzuty stawiane rozstrzygnięciu - również w granicach podniesionych zarzutów, uwzględniając treść art. 447 § 1 - 3, a w zakresie szerszym w wypadkach wskazanych w art. 435, 439 § 1, art. 440 i art. 455 k.p.k. Sąd *ad quem* zobowiązany jest zatem w określonych przypadkach do wyjścia poza granice określone w środku odwoławczym, a więc poza wynikający z apelacji zakres kontroli odwoławczej. Sąd powinien więc również zbadać, czy utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia nie byłoby rażąco niesprawiedliwe, do czego obliguje go art. 440 k.p.k. W realiach przedmiotowej sprawy brak uzasadnienia orzeczenia niewątpliwie utrudnia kontrolę wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, nie czyni jej jednak niemożliwą do przeprowadzenia. Niewątpliwie karnoprawną podstawę do orzeczenia obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę stanowi art. 46 § 1 k.k. Zgodnie z jego treścią w razie skazania sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, stosując przepisy prawa cywilnego, obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, z wyłączeniem możliwości zasądzenia renty. Ze zgromadzonego w aktach materiału dowodowego wynika, że na etapie wyrokowania przez Sąd I instancji wiadomym było, że szkoda H.M. powstała z przestępstwa została wyrównana w całości, a więc w kwocie 1.813 zł przez Towarzystwo Ubezpieczeń [...] (k. 56). Zresztą wynika to również ze znajdującego się w aktach sprawy wniosku H.M., w którym wskazał on, że szkoda została naprawiona przez ubezpieczyciela (k. 61). W istniejącym układzie procesowym, skoro w momencie wyrokowania przez Sąd I instancji szkoda H.M. została wyrównana w całości przez ubezpieczyciela, to

zobowiązanie R.D. do naprawienia szkody na rzecz H.M., nie odpowiada prawu ze względu na błędne zastosowanie art. 46 § 1 k.k. i wpływa na sytuację prawną skazanego poprzez nałożenie na niego świadczenia nienależnego. Kierując się powyższym stwierdzić trzeba, że wyrok Sądu I instancji, w tym zakresie, został wydany z rażącym naruszeniem wskazanego w kasacji przepisu prawa materialnego, skoro orzeczono obowiązek naprawienia szkody, choć w chwili wyrokowania brak było ku temu podstaw. Zaaprobowanie powyższego wadliwego rozstrzygnięcia, przez Sąd odwoławczy, miało niewątpliwie charakter rażący i miało też oczywisty wpływ na treść zaskarżonego wyroku. Naturalnie do celów postępowania karnego należy również uwzględnianie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego (art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k.), w tym naprawienie już w postępowaniu karnym, gdy to możliwe, szkody wyrządzonej przestępstwem. Zauważyć należy, że obowiązek naprawienia szkody, przewidziany w unormowaniu art. 46 § 1 k.k., nie ma charakteru represji i zmierza jedynie do wyrównania straty, która wynikła z przestępstwa. Zatem odnosi się on tylko do szkody realnie wyrządzonej, a więc takiej, której nie naprawiono (w całości lub w części). Naprawienie szkody, o którym mowa w art. 46 § 1 k.k., to w szczególności wyrównanie straty, którą pokrzywdzony poniósł (*arg. ex art. 361 § 2 k.c.*). Orzeczenie w tym zakresie związane jest bowiem ściśle z rzeczywistą szkodą, jaką poniósł pokrzywdzony, i dlatego, nie może ono prowadzić do przysporzeń w majątku tego ostatniego. Słowem sąd karny musi uwzględnić w chwili wyrokowania rozmiary już pokrytej szkody (zob. wyrok SN z 25 czerwca 2015 r., II KK 171/15).

W tym stanie rzeczy, rację ma skarżący, że doszło do opisanego w *petitum* kasacji rażącego i mającego istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenia prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegającego na przeprowadzeniu nienależytej kontroli odwoławczej przez Sąd Okręgowy i utrzymaniu w mocy wyroku Sądu Rejonowego, obarczonego naruszeniem prawa materialnego (art. 46 § 1 k.k.), zamiast zmiany orzeczenia na korzyść oskarżonego w tej części. Jak wskazuje się w orzecznictwie, unormowana w przepisie art. 440 k.p.k. tzw. rażąca niesprawiedliwość nie stanowi co prawda samodzielnej przyczyny odwoławczej, ale może być związana z każdą podstawą odwoławczą wskazaną w

art. 438 k.p.k. będąc jej następstwem (por. wyrok SN z 10 stycznia 2007 r., IV KK 426/06).

Reasumując, skoro w realiach przedmiotowej sprawy śmierć skazanego nie stanowiła negatywnej przesłanki postępowania kasacyjnego (kasację wniesiono na jego korzyść - *arg. ex art. 529 k.p.k.*), to z uwagi na oczywistą zasadność podniesionego w petitum nadzwyczajnego środka zaskarżenia zarzutu rażącego naruszenia prawa, Sąd Najwyższy orzekł, jak na wstępie.

Małgorzata Bednarek Stanisław Stankiewicz Anna Dziergawka

[WB]

[a.ł]